

БӨЛІМ: ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Жеке бюджет қалай жоспарланады: қарапайым қаржылық сауаттылық ережелері және қарыздан құтылу жолы

ЖАРИЯЛАНДЫ 01.06.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР жеке бюджет, жинақ, қаржылық сауаттылық, несие, рассрочка	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/189070/
---------------------------------	--	---

Жеке бюджет қалай жоспарланады: қарапайым қаржылық сауаттылық ережелері деген сұрақты мен 30 жыл бойы мыңдаған отбасының қалтасына қарап келемін. Бір шындықты тура айтайын: несие алған адамдардың 9-ы 10-нан 5 жылдан кейін де сол несиені өтеп жатады. Қарыз ұйқыны ұрлайды, ал жинақ еркіндік береді. Сондықтан бірінші ереже — несиеге сүйенбе, рассрочкаға да алданба.

НЕСИЕ/РАССРОЧКА ШЫН МӘНІНДЕ ҚАНША ТҰРАДЫ — НАҚТЫ ЕСЕП

100 000 теңгелік телефонды рассрочкаға алдың дейік. Сатушы «айына 12 000 теңгеден ғана» деп қызықтырады. Бірақ үстеме, қызмет ақысы, сақтандыру, жасырын төлем қосылғанда ол телефонның бағасы 145 000 теңгеге дейін жетеді. Яғни сен бүгін 100 000 теңгені емес, болашақтағы табысыңның 45 000 теңгесін сатып жібересің.

Рассрочка алма. Ақшаң жетпесе, күте тұр. Қарызға алынған зат қуаныш емес, ай сайынғы қысым.

БАНКТЕР МЕН ДҮКЕНДЕР СЕНІ ҚАЛАЙ АЛДАЙДЫ — ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР

- «Ай сайын аз төлейсің» деп жалпы соманы жасырады.
- «Тек бүгінгі баға» деп асықтырады.
- «Құжат көп керек емес» деп ойлануға уақыт бермейді.
- Кішкентай төлемді көрсетіп, үлкен қарызды байқатпайды.

Ереже қарапайым: егер саған шешім қабылдауға қысым жасалса, ол жақсы мәміле емес.

НЕСИЕСІЗ ӨМІР СҮРУДІҢ НАҚТЫ ЖОЛЫ — ҚАДАМ БОЙЫНША

1. Ай сайынғы табысыңды қағазға жаз.
2. Міндетті шығынды белгіле: тамақ, жолақы, коммуналдық төлем.
3. Қажет емес жазылымды, артық тапсырысты, импульсті сатып алуды тоқтат.
4. Үлкен затты бірден алудың орнына ақша жина.
5. Қолда 3 айлық қор болмаса, қарыз алма.

ЖИНАҚТАУДЫҢ 3 АЛТЫН ЕРЕЖЕСІ

- **Айлықтың 20%-ын** алдымен бөлек шығар.
- **Апта сайын** аз болса да жина: 5 000, 10 000, 15 000 теңге.
- **Бөлек шот** аш та, оған қол тигізбе.

300 000 теңге алсаң, 60 000 теңгесін бірден жинаққа сал. Қалғанымен өмір сүр. Керісінше жасасаң, ақша жетпейді.

«БІРАҚ АҚША ЖЕТПЕЙДІ» ДЕГЕН СЫЛТАУҒА ЖАУАП

Ақша жетпейді деген сөз көбіне тәртіп жетпейді деген сөз. Бір аптада кофе, тәтті, жеткізу ақысына 8 000-15 000 теңге кетеді. Бұл ақшаны тоқтатсаң, айына 40 000 теңгеден асады. Сол ақша — сенің қорықпай өмір сүруіңе жететін алғашқы қор.

Жалақы кірген күні 20%-ды алып тастауға үйрен. Сонда бюджет өз-өзінен түзеледі.

ҚОРЫТЫНДЫ: БҮГІН ЖАСАЛАТЫН БІР ІС-ҚИМЫЛ

Бүгін кешке отырып, барлық қарызды, айлық шығынды және қалатын ақшаны жаз. Сосын бір шешім қабылда: келесі сатып алуды рассрочкасыз аласың. Осы бір қадамнан кейін сен қарызға емес, өз ақшаңа сүйене бастайсың.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.